

Mały poradnik dla uczniów

Poniżej zamieszczono dla Was charakterystykę wszystkich rodzajów inteligencji wg. Gardnera

INTELIGENCJA JĘZYKOWA

Osoby obdarzone inteligencją językową lepiej rozumieją świat dzięki słowu mówionemu i pisanemu.

Charakterystyka:

Osoby lubiące czytać i pisać; osoby używające bogatego słownictwa, czerpiące przyjemność z gry słów i zagadek słownych; osoby z zamiłowaniem do języków obcych, łatwo zapamiętujące i robiące notatki na zajęciach. Są to osoby z talentem oratorskim, które uczą i skutecznie argumentują, używając słowa mówionego. To mistrzowie słowa, osoby odcytane, potrafiące w przejrzysty sposób spisać myśli, a także doskonale zrozumieć słowo pisane i mówione.

Któż nie lubi dobrych opowieści? Kto nie lubi dobrych żartów, zagadek lub pięknych wierszy? Jeśli dziecko lubi opowiadać historie, a także ich słuchać, najprawdopodobniej ma dobrze rozwiniętą inteligencję językową. Według doktora Thomasa Armstronga inteligencja językowa to „najprawdopodobniej najbardziej uniwersalna” inteligencja spośród wszystkich inteligencji wielorakich. Dzieci, które mają dobrze rozwiniętą inteligencję językową, lubią słuchać i opowiadać bajki, lubią rymowanki, gry słowne i rzeczy wykraczające poza ramy konwencji. Elementy tej inteligencji, to wrażliwość na dźwięki, budowę i znaczenie słów, a także umiejętność używania języka do zabawiania innych, negocjacji lub instruowania słuchaczy i czytelników.

Na wiele sposobów można pomóc dziecku rozwinąć inteligencję językową. - rozwijają ją żarty, zgadywanki, krzyżówki i gry słowne, a także czytanie. „Najważniejsze, by od narodzin, lub nawet jeszcze

przed narodzinami, głośno czytać dzieciom" mówi Dee Dickinson. Równie ważne jest śpiewanie, deklamowanie wierszy i sensowna rozmowa. Ponieważ inteligencja językowa ma tak wielkie znaczenie w naszym społeczeństwie, i ponieważ w szkołach kładzie się na nią ogromny nacisk, rodzice, którzy chcą pracować z dzieckiem w domu nad rozwojem inteligencji językowej, muszą być bardzo ostrożni, by nie wywierać na dziecko zbyt wielkiej presji. Wszystko, co robią rodzice w domu, powinno służyć komunikacji i wytworzeniu silnej, ciepłej więzi rodziców z dziećmi. Bawcie się więc razem, opowiadając i spisując bajki, które dziecko wymyśla. Rodzic może rozpocząć bajkę, a potem ją przerwać i poprosić dziecko o dopowiedzenie dalszej części, gdyż pomaga to w wyzwoleniu kreatywności dziecka. Starsze dzieci mogą same spisywać swoje opowiadania, mogą też pisać pamiętnik.

INTELIGENCJA WIZUALNO-PRZESTRZENNA

Osoby obdarzone inteligencją wizualno-przestrzenną najlepiej rozumieją świat dzięki wizualizacji i orientacji przestrzennej.

Charakterystyka:

Osoby czerpiące przyjemność z rozkręcania i składania elementów w jedną całość, układające trójwymiarowe układanki.

Osoby takie przywołują wspomnienia dzięki wizualizacji i z łatwością interpretują mapy i plany. Określają, modyfikują i zmieniają różne aspekty świata wizualno-przestrzennego. Są to osoby wyjątkowo wrażliwe na szczegóły, mające bardzo dobrze wykształconą wyobraźnię; dużo rysują, w sposób graficzny przedstawiają swoje pomysły i bez kłopotu orientują się w trójwymiarowej przestrzeni.

Wyobraźmy sobie dziecko, które lubi rysować, dobrze układa układanki, właściwie interpretuje mapy i konstruuje z klocków skomplikowane budowle. Takie dziecko ma bogatą wyobraźnię i woli książki z wieloma ilustracjami. Jest to dziecko z dobrze rozwiniętą inteligencją przestrzenną, ale do wyobrażenia sobie takiego dziecka również trzeba użyć inteligencji przestrzennej.

Dzieci obdarzone inteligencją przestrzenną świetnie radzą sobie z układankami, klockami Lego i wszystkimi zabawkami „konstrukcyjnymi”.

Wiele umiejętności zaliczanych do inteligencji przestrzennej jest ciągle niedocenianych; także w szkołach umiejętności te są uznawane za mniej ważne od innych. Ellen Winner opowiada o sytuacji, jaka miała miejsce w czasie badań nad różnymi rodzajami inteligencji w ramach projektu Project Zero w latach 1984-1993, gdy poproszono dzieci o rozłożenie

maszynki do mielenia mięsa, a następnie o ponowne poskładanie elementów w całość. „Jeden z chłopców nie nadał za pozostałymi w czasie zajęć szkolnych, lecz zadane przez nas ćwiczenie wykonał zdecydowanie najlepiej. Nauczyciele nie ukrywali wzruszenia, gdy odkryli, że są zadania, w których ten chłopiec mógł osiągnąć niekwestionowany sukces”.

Jeśli rodzice nie zareagują w porę, dzieci obdarzone wyjątkową inteligencją wizualnoprzestrzenną, które jednocześnie nie mają dobrze rozwiniętej inteligencji werbalnej i matematycznej, mogą odnosić wrażenie porażki. Należy wspierać rozwój inteligencji wizualno-przestrzennej dziecka na wszelkie możliwe sposoby, a przyniesie to korzyści dzieciom i rodzicom. Warto mieć pod ręką materiały do prac plastycznych, można zapisać dziecko na zajęcia plastyczne, lub wspólnie z dzieckiem sklejać modele lub układać układanki. Doskonałą zabawę umożliwiają klocki Lego. Pozwalajcie dzieciom czytać mapy i pilotować w czasie jazdy samochodem.

INTELIGENCJA MUZYCZNA

Osoby obdarzone inteligencją muzyczną najlepiej rozumieją świat przez rytm i melodię.

Charakterystyka:

Szybko dostrzegają wzory, łatwo rozpoznają rytm, lubią różnorodną muzykę. Nuca, wybijają takt muzyki, śpiewają lub grają na instrumencie, mają trudności w koncentracji, jeśli słyszą muzykę, lubią rytm i poezję. Poznają, doceniają i tworzą rytmy i melodie. Łatwo odróżniają poszczególne elementy muzyczne.

Jak twierdzi Howard Gardner — twórca teorii inteligencji wielorakich — inteligencja muzyczna pojawia się najwcześniej, co oznacza, że łatwo ten dar u dziecka zauważyć. Dzieci obdarzone tą inteligencją zamieniają w muzykę prawie wszystko, co robią. Często ładnie śpiewają i potrafią grać na instrumentach muzycznych. Nawet gdy nie słuchają muzyki, często słyszą melodie „w wyobraźni”. Wybijają rytm, śpiewają i nuca podczas odrabiania lekcji, a także wówczas, gdy uczą się nowych rzeczy.

Dziecko obdarzone inteligencją muzyczną może także umieć rozpoznać niewłaściwie zagrane lub wyśpiewane dźwięki. Zwykle dzieci takie umieją doskonale wybijać rytm do muzyki i potrafią odtworzyć melodię, którą usłyszały zaledwie raz lub dwa razy.

Jak postępować, aby rozwinąć inteligencję muzyczną?

Łączcie z muzyką wszystko, co tylko można. Na spacerze pytajcie: Jakie dźwięki teraz słyszysz? Stawiajcie przed dzieckiem zadania, które pomogą mu wykorzystać wrodzone zdolności muzyczne. Można zachęcić dziecko do wystąpienia przed publicznością lub do napisania piosenki.

Wykorzystując łatwość, z jaką dziecko pracuje z muzyką, można także wesprzeć je w zdobywaniu wiedzy w innych dziedzinach. Doktor Thomas Armstrong zachęca do odtwarzania muzyki w tle podczas pracy lub nauki; ciąg faktów lub spis rzeczy do zapamiętania można zamienić w piosenkę.

INTELIGENCJA RUCHOWA

Osoby obdarzone inteligencją ruchową najlepiej rozumieją świat przez ruch i fizyczny kontakt.

Charakterystyka:

Osoby lubiące ruch i kontakt fizyczny. Duże znaczenie odgrywają dla nich zwierzęta i środowisko naturalne. Radość sprawia im zgłębianie tajników biologii i zagadnień ekologicznych. Dobrze piszą i dobrze liczą, lubią wymyślać nowe gry. Z łatwością kontrolują ruchy swojego ciała i bez trudu posługują się przedmiotami. Lubią biegać, biwakować, pływać, jeździć na nartach, tańczyć, nie potrafią usiedzieć w miejscu. Wszystkiego muszą dotknąć i są bardzo wrażliwi na dotyk.

Prawdopodobnie najgorzej rozumianą inteligencją jest inteligencja ruchowa. Dzieci obdarzone inteligencją ruchową mają problemy z usiedzeniem na miejscu i wolą poznawać nowe rzeczy, dotykając ich.

Pojawia się problem, gdy takie dzieci znajdują się w zamkniętym otoczeniu (na przykład w klasie szkolnej), gdzie oczekuje się od nich skupienia i ciszy.

Inteligencja ruchowa często nie jest postrzegana jako dar, lecz jest błędnie interpretowana jako zaburzenia uczenia, lub nawet jako choroba — uważa doktor Armstrong. Czasem nawet u takich dzieci rozpoznaje się ADHD i przepisuje im środki farmakologiczne.

Trzeba jednak pamiętać, że inteligencja ruchowa nie jest zjawiskiem negatywnym. Thomas Armstrong poleca zachęcenie dziecka do uprawiania sportu, do przystąpienia do grupy teatralnej, uczestnictwa w zajęciach artystycznych (np. rzeźbiarstwo), wykonywania modeli itp. Można także pomóc dziecku w zastosowaniu jego zdolności ruchowych w bardziej tradycyjnych procesach poznawania wiedzy. Jeśli dziecko ma nauczyć się na przykład stolic poszczególnych państw, może narysować kredą mapę na chodniku, napisać wszystkie stolice i „jeździć” od jednej stolicy do kolejnej. Dziecko może też ułożyć mapę z układanki,

albo wykorzystać swoje ciało jako mapę i w poszczególnych miejscach ciała umieszczać odpowiednie stolice.

Chociaż inteligencja ruchowa może być najmniej doceniana, i może trudniej ją zastosować niż pozostałe inteligencje, to jednak zdecydowanie należy ją docenić. „Inteligencja ruchowa jest w życiu bardzo ważna” — twierdzi Thomas Armstrong. „Tak łatwo można pozbyć się kalkulatora, notatnika, komputera, lecz ciało zawsze ze sobą zabieramy”.

INTELIGENCJA LOGICZNO - MATEMATYCZNA

Osoby obdarzone inteligencją matematyczną i logiczną najlepiej rozumieją świat przez ciągi zdarzeń.

Charakterystyka:

Lubią porządek i denerwują się, gdy przebywają z osobami nie zorganizowanymi. Dokładnie wykonują precyzyjne instrukcje, zbierają informacje, by rozwiązywać problemy. Często potrafią dokonywać szybkich kalkulacji w pamięci. Lubią gry i zagadki prowokujące do myślenia. Mają umiejętność logicznego myślenia, szeregowania, dostrzegania przyczyn i skutków, tworzenia hipotez, dostrzegania wzorów. Mają racjonalne spojrzenie na życie.

Dziecko stawia pierwszy krok w kierunku rozwoju inteligencji logiczno-matematycznej, zanim jeszcze zacznie chodzić. Bierze do ręki przedmioty, bada je, poznaje związki między przyczyną i skutkiem — jeśli popchnie piłkę, piłka się toczy. Dziecko poznaje także takie pojęcia jak „więcej” oraz „mniej”. Następnie dziecko uczy się liczyć elementy i wykonywać „konkretne działania matematyczne” takie jak odejmowanie dwóch świeczek z całego pudełka świeczek, dodawanie klocków do wieży z klocków.

Zgodnie z teoriami rozwoju psychologicznego dziecka, których autorami są Jean Piaget i Howard Gardner, wyższe myślenie logiczne i matematyczne rozpoczyna się, gdy dziecko potrafi odłożyć przedmioty i wykonywać obliczenia, stosując liczby i symbole. Nie trzeba wyobrazić sobie królików i klatek. Umysł może opierać się na zasadach matematycznych, by umożliwić rozwiązanie równania.

Zadania logiczno-słowne również zbudowane są na zasadach. Załóżmy, że mamy zdanie: „Jeśli jest zima, nazywam się Fryderyk”. Gdy wiemy, że jest zima, możemy wydedukować, że nasz rozmówca ma na imię Fryderyk. Nie ma znaczenia fakt, że imię zwykle nie zmienia się w zależności od pory roku.

Mark Wahl — specjalista w dziedzinie matematyki z ponad 20 letnim stażem naukowym — twierdzi, że „wczesną oznaką rozwoju myślenia logiczno-matematycznego jest zamięrowanie sześć- i siedmiolatków do odnajdywania zależności między liczbami. Dzieci w tym wieku z zachwytem pytają: „Wiesz, że 21 to tak jak trzy razy po 7?”

Niestety, jak twierdzi Mark Wahl, wiele dzieci traci zapał do liczenia, zanim osiągnie ten etap. Jeśli w szkołach wprowadza się liczenie abstrakcyjne oparte na zapamiętywaniu, zanim dzieci są gotowe do stosowania matematycznych symboli, nawet dzieci z wyjątkowo dobrze rozwiniętą inteligencją logiczno-matematyczną mogą się zniechęcić, gdyż nie mogą stosować takiego sposobu liczenia, jaki im najbardziej odpowiada.

Aby rozwinąć w dziecku myślenie logiczno-matematyczne, Mark Wahl radzi, by „zadawać intrygujące matematyczne zagadki — takie, dzięki którym dziecko na chwilę się zatrzyma i pomyśli”. Trzeba jak najczęściej zachęcać dziecko do obliczania uzyskanego rabatu, szacowania, ile jest makaronu w każdym talerzu, a także do rozwiązywania takich zagadek jak: Ilu kierowców potrzeba do przewiezienia drużyny piłkarskiej?

Mark Wahl zachęca rodziców, by codziennie stawiali przed dziećmi zadania polegające na szacowaniu, liczeniu w pamięci i rozwiązywaniu problemów. „Dzieci cudownie się rozwijają, gdy widzą, że ich rachunki są dla rodziców bardzo ważne. A umiejętność liczenia dzieci wykorzystują także na lekcjach matematyki w szkole” — twierdzi Mark Wahl.

INTELIGENCJA INTERPERSONALNA

Osoby obdarzone inteligencją społeczną najlepiej rozumieją świat, obserwując go oczyma innych ludzi.

Charakterystyka:

Uczą się przez kontakt z innymi osobami.

Umieją wypracować kompromis, negocjują i potrafią odczuć emocje oraz intencje innych osób. Potrafią spojrzeć na świat oczyma drugiej osoby. Są to osoby obdarzone zdolnościami przywódczymi, które umieją znaleźć się w świecie polityki. Mają wiele zainteresowań i uczęszczają na wiele dodatkowych zajęć. Umieją organizować pracę w grupie i tworzą pozytywną atmosferę, która pomaga skupić się na wysiłkach grupy. Potrafią przyjąć konstruktywne uwagi i odpowiednio zmienić swoje postępowanie. Jasno i precyzyjnie przedstawiają swoje potrzeby, przy konfrontacji wykazują się asertywnością.

Elementy inteligencji personalnej wykorzystujemy prawie we wszystkich naszych poczynaniach. Istnieje możliwość wspomaganie rozwoju tej inteligencji poprzez np. umożliwienie dzieciom zabaw w większym gronie i zaleca także, by dzieci uczyły siebie nawzajem. „Pozwólmy im uczestniczyć w życiu społecznym, w życiu klubów, komitetów, w

zajęciach pozalekcyjnych i w działalności organizacji opartych na wolontariacie. Często dyskutujemy i rozwiązujemy problemy w gronie rodzinnym. Wspólnie pracujemy" — radzi Thomas Armstrong.

„Zdecydowanie za często o życiu się tylko mówi" — twierdzi Thomas Hoerr i dodaje, że dzieci z rozwiniętą inteligencją językową dobrze radzą sobie w takich sytuacjach, ale pozostałe dzieci wiele tracą. Także dzieci z rozwiniętymi bardziej „akademickimi" inteligencjami wiele tracą i nie rozwijają w odpowiednim stopniu ważnych inteligencji personalnych.

INTELIGENCJA INTRAPERSONALNA

Osoby obdarzone inteligencją intrapersonalną najlepiej rozumieją świat, patrząc na niego ze swojego punktu widzenia.

Charakterystyka:

Mają jasno sprecyzowany punkt widzenia, odczucia i motywy działania. Lubią pracę w samotności, zwykle odnoszą sukcesy i nie potrzebują motywacji zewnętrznej, a także osoby odznaczające się samodyscypliną. Lubią wiedzieć, dlaczego wykonują konkretne zadania. Potrafią właściwie ocenić własne umiejętności i słabości, chętnie podejmują wyzwania.

Inteligencja intrapersonalna pomaga dziecku zrozumieć, że najważniejszy wpływ jaki może wywierać, to umiejętność wywierania wpływu na siebie. Ta inteligencja pozwala każdemu z nas wejrzeć w siebie i zobaczyć, nad czym należy popracować. Inteligencja intrapersonalna w połączeniu z inteligencją interpersonalną pomaga ludziom wybrać najlepszą drogę w życiu.

New City School to wyjątkowa prywatna szkoła w Saint Louis w stanie Missouri, w której wcielane są w życie teorie autorstwa Howarda Gardnera — widoczne są one we wszystkich aspektach procesu edukacyjnego. Szkoła ta na swej stronie WWW udostępnia rodzicom informacje, które mogą pomóc w odkryciu u dziecka wyjątkowo dobrze rozwiniętej inteligencji intrapersonalnej.

W szkole New City School panuje przekonanie, że dziecko z dobrze rozwiniętą inteligencją intrapersonalną zna i rozumie swoje uczucia i swoje mocne strony. Takie dziecko wie, kiedy można poprosić o pomoc, a kiedy należy rozwiązać problem samodzielnie. Dziecko obdarzone inteligencją intrapersonalną wie, jakie sytuacje są dla niego odpowiednie, a jakich powinno unikać.

Takie dziecko przyjmuje odpowiedzialność za swoje postępowanie, zna swoje możliwości, lecz jest także chętne do podejmowania ryzyka. Aktywnie szuka opinii innych osób i wykorzystuje je, podejmując ryzyko, by poszerzać swoje osobiste horyzonty. Próbuje swoich

sił nawet w sytuacjach, w których wie, że może nie wykazać się wystarczającymi umiejętnościami, dążąc do wyznaczonego sobie celu — nie porzuca swoich ambicji i nie rozpamiętuje swoich słabości.

Doktor Thomas Hoerr — dyrektor szkoły New City School — uważa, że rodzice mogą zrozumieć inteligencję intrapersonalną swoich dzieci, jeśli sami tę inteligencję wykorzystują w życiu. Twierdzi, iż każdy rodzic powinien posiadać „świadomość, że dzieci mogą być mądre na wiele różnych sposobów”. Także rodzice powinni przyjrzeć się swojemu profilowi inteligencji, by mogli dostrzec, jakie są ich mocne strony, a także by zorientowali się, czego starają się unikać. „Czy wolicie spędzać wolny czas na pracach w ogródku?” — pyta Thomas Hoerr. „A może wolicie zaszyć się w fotelu, by przemyśleć sprawy, którym nie poświęciliście wystarczająco wiele czasu w ciągu dnia?”. Zwykle sposób spędzania wolnego czasu dobrze określa nasze mocne strony.

Gdy dowiemy się, jakie inteligencje mamy dobrze rozwinięte, możemy umożliwić dzieciom kontakt z osobami posiadającymi umiejętności, jakich nam brakuje, a które dziecko powinno poznać, by łatwiej wkroczyć w życie. Czasem będzie trzeba poprosić o pomoc rodzinę lub przyjaciół, którzy są utalentowani w poszczególnych dziedzinach. „Znany jest nam system wspólnego dojeżdżania do pracy samochodem. Dlaczego więc nie można w grupie czerpać korzyści z inteligencji poszczególnych osób?” — proponuje Thomas Hoerr. W ten sposób można dać dziecku możliwość sprawdzenia, jakie umiejętności powinno rozwinąć.

Doktor Thomas Armstrong w książce zatytułowanej *In Their Own Way* (W ich własny sposób) [wyd. Putnam, 2000] wyraża pogląd, iż najlepszym sposobem rozwoju dziecka posiadającego dobrze rozwiniętą inteligencję intrapersonalną, obdarzonego także umiejętnością samo-motywacji, jest stworzenie dla niego takich warunków, by samo określało dla siebie nowe cele, by samo wybierało nowe zadania i we własnym tempie wykonywało zaplanowane przez siebie prace. Takie dziecko musi mieć „szansę doświadczenia samodzielnej nauki, samo powinno wyznaczać tempo nauki, a gry i zabawy powinny być specjalnie dla niego zindywidualizowane”. Jak twierdzi Thomas Armstrong, ważne jest też, by dziecko miało w domu zaciszne miejsce, gdzie może w samotności rozwijać swoje hobby i zainteresowania, a także — jeśli będzie miało taką potrzebę — w ciszy oddać się introspekcji.

INTELIGENCJA PRZYRODNICZA

Osoby obdarzone inteligencją środowiskową najlepiej rozumieją świat przez swoje otoczenie.

Charakterystyka:

Osoby lubiące pracę i przebywanie na świeżym powietrzu. Takie osoby wierzą, że bardzo ważna jest przyroda i ekologia, a także zwierzęta. Rozumieją i łatwo zapamiętują różne gatunki występujące w ich otoczeniu. Często uprawiają ogródki i lubią „dłubać w ziemi”. Osoby klasyfikujące przedmioty w hierarchie - osoby wychowane w środowisku miejskim mogą rozwijać swoje zdolności w kierunku zapamiętywania i klasyfikowania przedmiotów w ich „naturalnym” środowisku — mogą to być na przykład samochody, sportowe buty, okładki płyt.

Jeśli opowiesz dziecku, co dzieje się w ZOO... czy dziecko uwierzy ci, a potem „wymusi” wycieczkę do ZOO? Czy twoja córka zna tyle dinozaurów, że mogłaby być doradcą przy produkcji Parku Jurajskiego? Czy twoje dziecko sieje i pielęgnuje roślinki albo ma hodowlę mrówek przy domu? Jeśli tak jest, to istnieje bardzo duże prawdopodobieństwo, że twoje dziecko ma bardzo dobrze rozwiniętą inteligencję przyrodniczą.

Inteligencja przyrodnicza to ósma, ostatnia, inteligencja wyszczególniona przez Howarda Gardnera i oznacza ona umiejętność rozumienia świata roślin i zwierząt, a także poznania ich różnorodności i potrzeb. Jest to inteligencja rolników, ogrodników, weterynarzy, botaników, przyrodników i oceanografów.

Howard Gardner opisuje tę inteligencję w następujący sposób: „Ta umiejętność była wysoce ceniona w czasach myśliwych, ogrodników i farmerów, lecz dzisiaj nadal pozostaje niezbędna na przykład dla botaników. Sądzę też, że znaczna większość osób w naszym konsumpcyjnym świecie jest obdarzona wysoce rozwiniętą inteligencją przyrodniczą, co w dzisiejszych czasach oznacza umiejętność rozpoznawania ogromnej liczby marek samochodów, marek obuwia, rodzajów kosmetyków itp.”.

Oczywiście nie trzeba być przyrodnikiem ani naukowcem, aby pomóc dziecku rozwinąć inteligencję przyrodniczą. Maggie Meyer, współautorka książki *Discovering the Naturalist Intelligence: Developing Science Skills Through Adventures in the Schoolyard* (Odkrywanie inteligencji przyrodniczej — rozwój umiejętności akademickich przez przygody w szkolnym ogródku) [wyd. Zephyr Press, 1998], opracowała ćwiczenie, które nazwała A Quick Quadrat (szybka grządka). Ćwiczenie to można wykonać w szkole oraz w domu. Wystarczy tylko przygotować 1 metr sznurka.

Pokaż dziecku, jak należy związać końce sznurka i ukształtujcie ze sznurka kwadrat. Wytłumacz, co to jest grządka, i jak naukowcy zbierają informacje dzięki prowadzeniu obserwacji na określonym obszarze. Pozwól dziecku wybrać miejsce — może to być trawnik, a nawet chodnik przy domu. Weźcie ze sobą notes i ołówek i zachęć dziecko, by spisało wszystko, co znajdzie na wyznaczonej grządce. Dziecko może spisać dosłownie wszystko, co znajdzie — kamyki, robaki, rośliny, nasiona.

Następnie dziecko może narysować mapę wyznaczonej przez siebie „grządki” lub stworzyć katalog „odkrytych” tam rzeczy. Można też zachęcić dziecko, by wybrało jeden szczególnie element i wymyśliło historię opisującą, w jaki sposób trafił on na „grządke”. Można też wybrać jeden przedmiot do bardziej szczegółowych badań, by w ten sposób wydobyć na światło dzienne zamiłowanie dziecka do roślin, skał lub owadów.

„Dzieci z zamiłowaniem przyrodniczymi rozkwitają, gdy mogą dużo czasu spędzać na świeżym powietrzu” pisze doktor Thomas Armstrong w swej najnowszej książce zatytułowanej *In Their Own Way: Discovering and encouraging your child's multiple intelligences* (W ich własny sposób — Odkrywanie i wspieranie inteligencji wielorakich dziecka) [wyd. Putnam, 2000]. „Aby pomóc dziecku w prowadzeniu jego własnych badań, rodzice powinni zapewnić mu odpowiednie narzędzia, takie jak okulary, szkło powiększające, gogle do prowadzenia podwodnych obserwacji lub zestaw dla młodego wędrowca — do zbierania próbek w czasie wycieczek”. Thomas Armstrong zachęca także rodziny do wspólnego oglądania programów przyrodniczych, do posiadania zwierzątek (nawet takich małych jak na przykład mrówki), a także odwiedzania muzeów przyrodniczych, ogrodów zoologicznych i innych miejsc, w których można obserwować żyjącą przyrodę.

Jest wiele innych dziedzin, w których dorośli i dzieci mogą być utalentowani, i dlatego trzeba te talenty doceniać, pielęgnować i promować.